

Pachakutik-anhängare på marsch inför valen i oktober 2006. Flaggan är en regional symbol för ursprungsfolksrörelsen och används bland annat av Coordinadora Andina.

WILLIAN SILVEIRA

Pachakutik – bara för indianer?

Ecuadors indianrörelse – med det etniska partiet Pachakutik i centrum – befinner sig i kris sedan 2003. Ska rörelsen och partiet finnas till enbart för ursprungsfolken eller får även mestiser delta i kampen för bättre villkor? Om detta handlar konflikten.

Motsättningarna är tydligast i Otavalo. Stadens populära borgmästare Mario Conejo har brutit med Pachakutik, som han anser exkluderar icke-indianer. I stället har han startat **Mingarörelsen**, där "alla får vara med".

Här skriver statsvetaren Rickard Lalander, som forskar på Ecuadors indianrörelse, om konflikten.

TEXT: RICKARD LALANDER, doktor i Latinamerikastudier

ECUADORS INDIANRÖRELSE* är bland de äldsta och starkaste i Latinamerika, och sedan mitten av 1980-talet en betydande politisk aktör. Med konstitutionen från 1998 och dess multikulturella inslag erkändes indianernas kollektiva rättigheter.

Framväxten av indianrörelsen har redan förändrat de politiska spelreglerna, och representeranter för rörelsen har varit vid makten i flera

kommuner sedan 1996. Sedan 2003 har emellertid indianrörelsen befunnit sig i en kris som handlar om hur djupt och strikt rörelsen ska gå gällande kampen för det "indianska", respektive det multikulturella

Sedan år 2000, då Mario Conejo Maldonado valdes till stadens första indianska borgmästare, har Otavalo varit ett viktigt politiskt fäste för "indianpartiet" Pachakutik.** Mario Conejo

är utan tvekan en av de mest framgångsrika borgmästarna i Ecuador. På ett fåtal år har han lyckats genomföra omfattande sociala och politiska reformer, bland annat det känsliga och svåra uppdraget att ena de etniska grupperna i kommunen, vilket har utvecklats under parollen interkulturalism. Som ett erkännande av denna kamp för etnisk-social integration, utnämndes Otavalo år 2003 av landets kongress till Ecuadors interkulturella huvudstad.

Men den etniska integrationsprocessen ledde även till en politisk och social splittring inom indianbefolkningen. Conejo kritiserades för att inte främst driva indianernas intressen, utan – som borgmästaren själv uttrycker det – "representera alla oavsett etnicitet". I januari 2006 lämnade Conejo Pachakutik och i juni samma år presenterade han sin nya rörelse, Minga Intercultural.

Strävan efter ett multikulturellt och mång-etniskt samhälle är befast i Pachakutiks stadgar och programförklaring, varför frågan uppkommer om Conejo hade varit "för trogen" den visionen. Hans avhopp innebar att Pachakutik splittrades lokalt i Otavalo, men partiet hade på nationell nivå redan från början kännetecknats av etniska spänningar.

OTAVALO ÄR NATURSKÖNT beläget på 2 600 meters höjd mellan vulkaner och sjöar i den nordandinska delen av Ecuador. Staden har en större andel indianer (55 procent, enligt folkräkningen 2001) än landet som helhet (30–40 procent). Otavalo är främst känt för att ha världens största indianmarknad. Ecuadors president Osvaldo Hurtado har beskrivit Otavalo som ett samhälle där "de arbetsamma" indianmedborgarna genom sitt konsthantverk, sin musik och sin globaliserade handel har lyckats övervinna den systematiska diskrimineringen och till och med återerövrat stadskärnan, som traditionellt dominerats av vita och mestiser. De ekonomiska och sociala förbättringarna uppnåddes utan att grundläggande kulturella värden gick förlorade och möjliggjorde också

högre utbildning. Conejo själv är sociolog och en av många Otavalo-indianer som kunnat satsa på högre utbildning.

För att förstå indianrörelsens politiska framgångar – och dess splittring – måste man göra en historisk tillbakablick.

År 1985 skapades Konfederationen för de indianska nationaliteterna i Ecuador (Conaie) och 1995 grundades Pachakutik. I Otavalos moderna historia har indianbefolkningen representerats av Imbaburas Indian- och bondefederation Fici (Federación Indígena y Campesina de Imbabura) som sedan 1985 ingår i Conaie. Politiskt har många indianer tillhört Ecuadors socialistparti PSE (Partido Socialista del Ecuador).

GALO SANTILLÁN

Mario Conejo (mitten) har lämnat Pachakutik, som han anser utesluter mestiser.

FICI-LEDAREN CARMEN YAMBERLA var Mario Conejos starkaste rival inom Pachakutik/Conaie i borgmästarvalet år 2000. Yamberlas diskurs präglades av en "vi mot dem-attityd", medan Conejo underströk att han skulle arbeta för alla medborgare i Otavalo, inte bara indianerna. Generellt uppfattades Yamberla som "för indiansk", medan Conejo sågs som en urban och "mer civiliserad" indian, säger sociologen Edison Hurtado. Yamberla hoppade av från Pachakutik när Conejo hade nominerats och deltog i stället med den tillfälliga rörelsen Valle del Amanecer. (Gryningsdalen, som Otavalo brukar kallas). Conejo vann borgmästarvalet med 46 procent

av rösterna, mot 17 procent för Yamberla (som sedermera återgått till Pachakutik).

Yamberla själv uppger att flera faktorer bidrog till hennes förlust: att hon är fattig, från landsbygden samt att hon är kvinna, men hon erkänner samtidigt Conejos popularitet.

När Conejo tillträtt initierade han lokala utvecklingsprojekt där medborgarna själva deltar och gör en stor del av jobbet.

– Vi har utvecklat en arbetsform som vi kallar medborgardeltagande för utveckling. Om vi i en stadsdel ska göra i ordning gatorna, får husägarna bidra med 60 procent av kostnaden och kommunen står för resterande 40 procent, berättar borgmästaren.

I de rurala, fattigare delarna av Otavalo står medborgarna för 25 procent och kommunen för 75. Conejos kritiker menar att det inte är så svårt att genomföra ett sådant projekt i det ”rika” Otavalo, men att det inte skulle fungera i en fattigare kommun.

Trots de lokala framgångarna växte sig kritiken emot Conejos politiska projekt starkare. Inom indianrörelsen ansåg vissa att 60/40-projekten var en nyliberal reform som främjade redan privilegierade grupper i samhället. Enligt andra kritiska röster hade Conejos ledarskap en individualistisk karaktär som inte bidrog till att förstärka ursprungsfolksrörelsen.

CONEJO DÄREMOT HÄVDAR att konflikten handlade om en ökad ”indianisering” inom partiet, vilket ledde till allt större fientlighet gentemot mestiserna:

– Pachakutik är till 99 procent en indianrörelse. Partiet började med en vision för alla, för att sedan alltmer bli en indianistisk rörelse, och det är inte vad Otavalo behöver. Otavalo behöver vidare utrymmen, mer deltagarvänliga och demokratiska organisationer.

Conejo minns hur han och mestiserna i rörelsen kallades Pachakutik lights, alltså inga ”riktiga” (indianska) medlemmar.

Enligt kichwapoeten, lingvisten och advokaten Ariruma Kowii (Conejos bror) visar denna konflikt tydligt faran med etnocentrismen, det

vill säga att låsa in sig i en etnisk konspiratorisk diskurs som ett politiskt vapen. Kowii menar att ett gammalt kolonialistiskt komplex finns kvar hos en del kichwaindianer, som använder det för att vinna politiska fördelar och för att konkurrera ut Conejo.

Syftet med Conejos rörelse, Minga Intercultural, är att återvända till ursprungsidén med Pachakutik, det vill säga att skapa en interkulturell politisk rörelse där indianer, vita, mestiser, män, kvinnor, landsbygds- och stadsbor får plats.

– I Minga känner medlemmarna att de har ett eget utrymme, ett rum de skapat själva, säger Conejo.

På kichwa betyder minga ”kollektivt arbete för bygemenskapen” och är ett värde- och symbolladdat begrepp inom kichwakulturen.

Den 4 juli 2007 genomförde Minga Intercultural sin första provinsiella sammankomst och expanderade från att ha varit en organisation på kommunnivå. Det omedelbara syftet var att kunna delta i grundlagsomskrivningen i september samma år. Dock lyckades varken Minga eller Pachakutik i Imbabura-provinsen att få några kandidater valda till den konstituerande församlingen.

MARIA CASTAÑEDA, ung Pachakutik-ledare i Otavalo, menar att Conejo är en ledartyp, men att han inte passar indianrörelsen:

– Han är en personlighet. Jag medger att han har goda syften och har gjort många bra saker, men som ledare för indianrörelsen: Nej! Samtidigt understryker hon att det faktum att Conejo lämnat Pachakutik inte innebär att rörelsen besegrats, utan att splittringen skulle ha kunnat uppstå i vilken organisation som helst och var en konsekvens av fleråriga spänningar och meningsskiljaktigheter.

Minga överväger att delta även i de provinsiella valen av prefekt (den högsta politiska ledaren på provinsnivå), eventuellt med Conejo som kandidat. Valen hålls till hösten, samtidigt med borgmästarvalen.

Pachakutik planerar att ställa upp med en kandidat mot Conejo i borgmästarvalet i Ota-

valo. Svårt att säga vem som har störst chans av dem, men för en icke-indian skulle det i alla fall vara svårt att ta hem borgmästarposten i Otavalo, även om en djup splittring i indianrörelsen skulle kunna förbättra möjligheterna för utomstående.

PACHAKUTIK, SOM HAR FÖRLORAT många ledare och anhängare till rörelsen Alianza País kring president Rafael Correa, är i dagsläget splittrat i tre tydliga falanger i Otavalo. Den mest radikala gruppen leds av hantverksförsäljarnas företagar- och fackförbund Unaimco och har den mest indianistiska och radikala diskursen. De menar att Conejo inte har prioriterat de fattiga indianernas behov utan koncentrerat sig på att rusta upp centrala delar av Otavalo. Unaimcos förslag påminner delvis om den gräsrotsmobilisering som skett i Venezuela under Hugo Chávez. Den andra gruppen representeras av Fici, som har öppnat sig för sociala allianser. En tredje falang (delvis integrerad med Fici) innehåller fortfarande vissa mestismedlemmar och har en tydligare interkulturell vision. Samtidigt uttrycker flera indianer i Otavalo att de fortfarande identifierar sig med Pachakutik, men att de stödjer Mario Conejo som borgmästare. Conejo låg i januari bäst till i opinionsmätningarna inför borgmästarvalet.

Det flesta medlemmarna i Minga stödjer president Rafael Correa. En möjlighet finns att Alianza País och Minga går i allians inför kommunvalen i höst, vilket flera Pachakutik-representanter fruktar kommer att ge Conejos rörelse segern. Viktigt att nämna är att Pachakutik under presidentvalet 2006 missade (eller förkastade) en historisk möjlighet att nå regeringsställning i landet

Mestiser och indianer på möte. Får alla vara med i Pachakutik?

då Correa vid två tillfällen erbjöd dem vice-presidentposten. På gräsrotsnivå i Pachakutik beklagas detta faktum.

AVSLUTNINGSVIS ILLUSTRERAR Conejos avhopp från Pachakutik svårigheterna med ett politiskt parti som vilar på etniska grunder. Sedan indianrörelsen kom till makten i Otavalo har den kännetecknats av etniska spänningar, men även av konflikter utifrån klass- och partitillhörighet. I rörelsen kring Conejo är den lokala och interkulturella karaktären framträdande, medan klasskampsdimensionen är mer markerad i Pachakutik som dessutom har en mer nationell prägel. Den lokala förankringen i Mario Conejos projekt är historiskt viktig för hans anhängare. Därför blir utmaningen svår om rörelsen beslutar sig för en ny, mindre lokal profil för rörelsen. Mingas språkrör kan då bli tvungna att omdefiniera sin vision av lokaldemokrati, vilket de hittills har vägrat. ■

* Författaren har valt att använda ordet ”indianer” och inte ”ursprungsfolk” eftersom huvudaktörerna själva, efter den omvärdering av identiteten som skett sedan 1990-talet, föredrar den benämningen.
** Officiellt är Pachakutik en politisk rörelse, men skillnaden mellan ett politiskt parti och Pachakutik är framför allt principiell och semantisk eftersom rörelsen i övrigt uppfyller kriterierna för ett politiskt parti.

RICKARD LALANDER

